מנורת המאור — בענין החנופה

בענין החנופה והליצנות

גם הוא לי ישועה כי לא לפניו חנף יבא. גרסי' בפ' חלק, אמ' רב חסדא אמ' רב ירמיה, ארבע כתות אין מקבלות פני שכינה, כת לצים, כת חנפים, כת שקרים, כת מספרי לשון הרע. כת לצים, דכתי' משך ידו את לוצצים. כת חנפים, דכתי' כי לא לפניו חנף יבא. כת שקרים, דכתי' דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. כת מספרי לשון הרע, דכתי' כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע.

שלשה הב"ה שונאן, המדבר אחד בפה ואחד בלב, וזו היא מדת החנפות, והיודע עדות בחבירו ואינו מעיד בו, והמעיד בחבירו יחידי אם ראה ערוה בו.

וגרסי' במס' סנהדרין בפ' ארבע מיתות נמסרו לב"ד, א"ר שמעון בן לקיש, מאי דכתי' בחנפי לעגי מעוג חרוק עלי שנימו, בשביל חנופה שחנפו לו עדתו לקרח על עסקי לגימה, חרק עליהם שר של גיהנם שיניו. א"ר אלעזר, כל אדם שיש בו חנופה נופל בגיהנם, שנא' הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, וכתי' בתריה לכן כאכל קש לשון אש וחשש להבה ירפה שורשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה וגו'.

ואמ' ר' אלעזר, כל המחניף לחבירו לסוף נופל בידו, ואם אינו נופל בידו נופל ביד בנו, ואם אינו נופל ביד בנו נופל ביד בן בנו. מנין, מחנניה נביא שקר, שהיה מטעה את ישראל ומדיח אותן מעל אביהן שבשמים ומבטיח אותן בשקר, שנא' ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיהו [מלך יהודה] בשנת הרביעית בחדש החמישי אמר אלי חנניה בן עזור הנביא אשר מגבעון בבית ה' לעיני הכהנים וכל העם [לאמר], כה אמר ה' צבאות [אלהי ישראל] לאמר שברתי את עול מלך בבל, בעוד שנתים ימים אני משיב אל המקום הזה את כל כלי בית ה' אשר לקח נבוכדנאצר מלך בבל וגו', ואת יכניה בן יהויקים מלך יהודה וגו', וכתיב ויאמר ירמיה הנביא אמן כן יעשה ה' [יקם ה'] את דבריך וגו'. ובשביל שלא מיחה בידו ירמיה, אלא אמ' יקם ה' דבריך וגו', נפל ביד בן בנו, שנא' ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל פקידות ושמו יראייה בן שלמיה בן חנניה, ויאמר לו, אל הכשדים אתה נופל, ויקצפו השרים על ירמיהו וגו'.

וכל עדה שיש בה חנופה היא מאוסה כנדה, שנא' כי עדת חנף גלמוד, ובכרכי הים קורין לנדה גלמודה. א"ר שמעון בן חלפתא, מיום שגברה אגרופה של חנופה, נתעוותו הדינין ונתקלקלו המעשים, ואין אדם רשאי לומר לחבירו מעשי גדולים [ממעשיך]. אף יהושפט היה ראוי להשפט מפני שהחניף לאחאב. והיכן החניף לו, שנא' ויאמר מלך ישראל אל יהושפט עוד איש אחד לדרוש את ה' מאתו ואני שנאתיו כי לא יתנבא עלי טוב כי אם רע מיכיהו בן ימלה ויאמר יהושפט אל יאמר המלך כן. ובשביל שלא הטריף עליו, אלא אמר, אל יאמר המלך כן, אמ' לו הנביא הלרשע

תעזור וגו'. והמדה הרעה הזאת, אם בתלמיד חכם, היא יותר מגונה משאר בני אדם, שנא' כי גם נביא גם כהן חנפו וגו'. וכל תלמיד חכם שאין תוכו כברו, אינו נקרא תלמיד חכם. אביי אמ', נקרא תועבה, שנא' אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה. וגרסי' במ' חגיגה כשהיה אגריפס קורא בתורה בחג הסכות בהקהל, כחוק המלכים, כשהגיע לפסוק לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא, זלגו עיניו דמעות, מפני שלא היה מזרע המלוכה. כיון שראו חכמי ישראל זה, אמרו לו, כדי שלא יתבייש, אל תירא אגריפס, אחינו אתה. תאנא, באותה שעה נתחייבו שונאי ישראל כלייה, מפני שהחניפו לאגריפס, ואע"פ שהיה מלך וענו וירא שמים. כ"ש מי שמחניף לרשעים. א"ר אלעזר, כל אדם שיש לו חנופה מביא אף לעולם, שנא' וחנפי לב ישימו אף, ולא עוד אלא שתפלתו נמאסת, שנא' לא ישועו כי אסרם, וכתי' כי מה תקות חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו, הצעקתו ישמע אל כי תבא עליו צרה.

ואמ' החכם המחניף לחבירו יותר מגונה הוא מעובד ע"ז, כי החנף הוא מחניף לכל בני אדם וכאלו עובד אותם, והעובד ע"ז אינו עובד אלא ע"ז אחת. [ועוד כי העובד עבודה זרה עובד לדבר שאין בו ממשות], והמחניף לבריות הוא עובד ע"ז שיש בה ממש. [ואין העבודות זרות מכעיסין להב"ה, אבל המחניף הוא עובד לבני אדם, שמכעיסין להב"ה]. ואין בני אדם יכולין להשמר ממנו, מפני שסבורים שתוכו כברו, והעובד ע"ז הכל יודעין שהוא חוטא ומשתמרין ממנו. והמחניף את הבריות הוא יותר מגונה מן הגנב, שהגנב גונב ממון והמחניף גונב דעת הבריות.